

Sygn. akt II CSK 426/08

## POSTANOWIENIE

Dnia 20 stycznia 2009 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Helena Ciepla (przewodniczący)

SSN Jan Górowski

SSA Bogumiła Ustjanicz (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku W.S.  
przy uczestnictwie R.E. i ZPWN  
o stwierdzenie nabycia spadku,  
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej  
w dniu 20 stycznia 2009 r.,  
skargi kasacyjnej uczestnika postępowania - ZPWN  
od postanowienia Sądu Okręgowego w P.  
z dnia 21 lutego 2008 r., sygn. akt [...],

**uchyla zaskarżone postanowienie i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w P., pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Sąd Okręgowy w P., po rozpoznaniu sprawy z wniosku W.S. z udziałem R.E i ZPWN o stwierdzenie nabycia spadku po C.S, postanowieniem z dnia 21 lutego 2008 r. oddalił apelację ZPWN od postanowienia Sądu Rejonowego w R. z dnia 30 października 2007 r., którym stwierdzono, że spadek po C.S., zmarłym w dniu 16 października 1978 r. w N. i tam ostatnio stale zamieszkałym, na podstawie ustawy nabyli: żona C.S., syn W.S. oraz córka R.E. po 1/3 części.

Dokonane przez Sąd Okręgowy ustalenia przedstawiały się następująco:

Spadkodawca C.S. zmarł 17 października 1978 r. w N., gdzie ostatni stale zamieszkiwał. W dacie śmierci był żonaty z C.S., miał dwoje dzieci W.S. i córkę R.E. Urodził się w dniu 16 czerwca 1908 r. w R.

W roku 1953 bądź 1954 wyemigrował do Francji, a później do Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej, gdzie w dniu 1 marca 1966 r. otrzymał amerykańskie obywatelstwo i nosił nazwisko C.S.

Był on współwłaścicielem 1/6 części zabudowanej nieruchomości, położonej w R. przy ul. P., dla której Sąd Rejonowy w R. prowadzi księgę wieczystą [...].

Ponadto na podstawie księgi hipotecznej nr [...] został ujawniony w ewidencji gruntów, jako właściciel nieruchomości położonej w R. przy ul. S., oznaczonej numerem działki [...], o powierzchni 0,0933 ha. Księga hipoteczna została zamknięta i złożona w Archiwum Państwowym w P., stanowi jednak dokument, którego treść może być przedmiotem dowodu.

Jako współwłaściciele tej nieruchomości są wpisani w niej W. i J. małżonkowie S. do 1/2 części, G.G. do 1/4 oraz C.S. i małżonkowie J. do 1/4 części. W dziale III księgi znajduje się wzmianka, że Sąd Grodzki w R. postanowieniem z dnia 8 maja 1945 r. w sprawie [...] uznał nieruchomość położoną przy ul. S. oraz nieruchomość położoną przy ul. L., zapisaną w repertorium hipotecznym numer [...] za majątek opuszczony i wprowadził w jego posiadanie C.S.

Postępowanie z wniosku ZPWN o ustanowienie kuratora dla nieobecnych współwłaścicieli nieruchomości położonej przy ul. S., w tym C.S., prowadzone przez Sąd Rejonowy w R., zakończone zostało oddaleniem wniosku przez Sąd drugiej instancji.

Spadkodawca posiadał obywatelstwo polskie, nie miał miejsca zamieszkania w kraju, a zatem właściwość miejscową sądu należało określić w oparciu o art. 628 k.p.c. Sąd Rejonowy posiadał uprawnienie do rozpoznania sprawy zgodnie z art. 1108 § 1 k.p.c.

Z uwagi na to, że spadkodawca nie pozostawił testamentu ustalony został, na podstawie art. 931 § 1 k.p.c., ustawowy porządek dziedziczenia.

Sąd Okręgowy uznał, że nie było podstaw do wzywania do udziału w sprawie Skarbu Państwa, skoro nie zachodziła możliwość jego dziedziczenia.

Skargę kasacyjną ZPWN oparto na podstawie z art. 398<sup>3</sup> § 1 pkt 2 k.p.c., zarzucając, że naruszone zostały przepisy art. 233 § 1 w związku z art. 328 § 2, art. 391 § 1, a także art. 382 k.p.c., art. 386 § 2 i 1099 k.p.c. skutkiem czego nie doszło do ustalenia:

- czy spadkodawca C.S. w dacie śmierci miał obywatelstwo polskie i czy istniała jurysdykcja krajowa sądu polskiego,
- czy w dacie śmierci posiadał on nieruchomości położoną w R. przy ul. S. i czy majątek ten stanowił przedmiot spadku,
- czy przedstawione dokumenty stanowią wystarczający dowód do stwierdzenia po nim spadku, w szczególności dotyczy to C.S.

Domagał się uchylenia zaskarżonego postanowienia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w P.

Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania uzasadnił potrzebą wykładni art. 1099 k.p.c., co do granic i zakresu działania sądu z urzędu dla ustalenia, czy spadkodawca w dacie śmierci posiadał obywatelstwo polskie, co może wpływać na określenie właściwego sądu oraz ważność postępowania.

Wnioskodawca domagał się o oddalenia skargi kasacyjnej, podnosząc że skarżący nie ma interesu prawnego do udziału w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Nieuzasadniony jest zarzut naruszenia art. 1099 k.p.c., ponieważ rozpoznanie niniejszej sprawy podlegało wyłącznej jurysdykcji sądu polskiego. Rację ma skarżący, że przyjęte zostało przez Sąd Okręgowy za Sądem Rejonowym, że C.S. posiadał w dacie śmierci obywatelstwo polskie w oparciu o założenie, nie poparte żadnym dowodem, że skoro nie został tego obywatelstwa pozbawiony, to nie utracił go. Nie miało to jednak znaczenia dla przyjęcia jurysdykcji sądu polskiego, ponieważ utrwalone jest w orzecznictwie Sądu Najwyższego stanowisko, że sprawa o stwierdzenie nabycia spadku po cudzoziemcu w zakresie wchodzących do spadku praw rzeczowych, dotyczących nieruchomości na terenie Polski podlega, na podstawie art. 1102 § 1 k.p.c., wyłącznej jurysdykcji sądów polskich (por. postanowienie z dnia 22 lutego 1966 r. III CR 395/65, OSNC 1066/11/197; postanowienie z dnia 13 października 1986 r. I CR 272/86, OSNC 1987/12/213; postanowienie z dnia 24 czerwca 1999 r. III CRN 377/99, Prok. I Pr. 2000/1/40; postanowienie z dnia 9 sierpnia 2000 r. I CKN 804/00, niepubl.). Sąd Najwyższy w obecnym składzie stanowisko to podziela, przyjmując, że rozpoznawana sprawa jest sprawą o prawo rzeczowe dotyczące nieruchomości położonej w Polsce.

Wynika stąd, że nie było potrzeby prowadzenia postępowania dla ustalenia, czy spadkodawca posiadał obywatelstwo polskie.

Istotne znaczenie miało bowiem to, czy w skład spadku wchodzi prawo rzeczowe dotyczące nieruchomości położonej w Polsce oraz czy C.S. i C.J.S., to ta sama osoba.

Z nie kwestionowanych ustaleń Sądu Okręgowego wynika, że C.S. jest wpisany w księdze wieczystej nr [...], prowadzonej przez Sąd Rejonowy w R., jako współwłaściciel 1/6 części nieruchomości położonej przy ul. P. w R., co było wystarczające do przyjęcia jurysdykcji sądu polskiego. Kwestia własności lub współwłasności nieruchomości położonej w R. przy ul. S. nie jest objęta zakresem kognicji sądu w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku.

Podkreślenia jednak wymaga, że stwierdzenie nabycia spadku dotyczyć będzie wszystkich praw rzeczowych dotyczących nieruchomości położonych w Polsce, jeśli wykazane zostanie, że takie prawa do spadkodawcy należały.

Prawidłowo ustalona została właściwość miejscowa Sądu Rejonowego w R., skoro w jego obszarze położona jest nieruchomości związana z udziałem spadkodawcy w jej współwłasności.

Nie ma racji skarżący, że rozpoznanie sprawy o stwierdzenie nabycia spadku przez sąd niewłaściwy miejscowo, stosownie do art. 628 k.p.c., stanowiłoby przyczynę nieważności postępowania, skoro nie przewiduje jej art. 379 k.p.c.

Pozbawiony uzasadnionych podstaw był zarzut naruszenia przez Sąd Okręgowy art. 386 § 2 k.p.c., ponieważ nie zachodziła nieważność postępowania.

Odnosnie zarzutu niewłaściwego zastosowania art. 382 k.p.c., który nie został uzasadniony, należy powołać się na podzielany pogląd, wyrażony w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 24 kwietnia 2008 r. IV CSK 39/08, niepubl., że jako przepis stanowiący ogólną dyrektywę interpretacyjną, wyrażającą istotę postępowania apelacyjnego, jedynie wyjątkowo może wypełniać podstawę kasacyjną, gdy sąd drugiej instancji pominie część zebranego materiału dowodowego i ustalenia oprze wyłącznie na własnym materiale dowodowym z pominięciem postępowania przeprowadzonego przez sąd pierwszej instancji.

Taka sytuacja nie miała miejsca w rozpoznawanej sprawie, nie było podstaw do uznania stanowiska skarżącego za trafne.

Skarga kasacyjna przysługuje od prawomocnych orzeczeń, dlatego nie mogą być jej podstawą zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów. Przewidziane art. 398<sup>3</sup> § 3 k.p.c. wyłączenie przemawia za tym, że przedmiotem zarzutów, w ramach drugiej podstawy kasacyjnej, nie może być art. 233 § 1 k.p.c. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 marca 2006 r. I CSK 147/05, niepubl., z dnia 8 maja 2008 r. V CSK 579/07, niepubl.) Nie zasługiwał zatem na podzielenie zarzut naruszenia tego przepisu przez Sąd Okręgowy.

Rację ma skarżący, że doszło do naruszenia art. 328 § 2 w związku z art. 391 § 1 k.p.c., ponieważ uzasadnienie tego Sądu nie zawiera wszystkich koniecznych elementów. Brak w nim wyjaśnienia, na jakich dowodach oparł się Sąd, dokonując przytoczonych ustaleń, odnoszących się do osoby spadkodawcy, przyjęcia, że mężczyzna wymieniony w dokumencie, potwierdzającym jego zgon,

nosił poprzednio nazwisko „S.”, pozostawał w związku małżeńskim z C.S., a R.E. jest jego córką.

Z tego względu nie jest możliwe dokonanie kontroli kasacyjnej zaskarżonego orzeczenia.

Podkreślenia wymaga, że zdarzenia dotyczące urodzenia, zawarcia małżeństwa, zgodnie z art. 4 ustawy z dnia 29 września 1986 r. prawo o aktach stanu cywilnego (Dz. U Nr 36, poz. 180 ze zm.), jak też poprzednio art. 25 dekretu z dnia 8 czerwca 1955 r. -prawo o aktach stanu cywilnego (Dz. U nr 25, poz. 151 ze zm.), powinny być wykazane dokumentami obejmującymi akty stanu cywilnego.

Przepis art. 670 § 1 k.p.c. nakłada na sąd spadku obowiązek badania z urzędu, kto jest spadkobiercą, co dotyczy także dokonania ustaleń w oparciu o wymagane dowody w postaci dokumentów urzędowych, które powinny być złożone przez wnioskodawcę albo pozyskane w ramach czynności podjętych przez sąd z urzędu.

Naruszenie wymienionych przepisów mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy.

Nie zasługiwało na podzielenie stanowisko wnioskodawcy, kwestionujące istnienie po stronie skarżącego interesu prawnego do udziału w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku.

Wyznaczony art. 510 § 1 k.p.c. krąg osób, czyich praw dotyczy wynik postępowania nieprocesowego, przemawia za przyjęciem, że należy do niego również podmiot zarządzający nieruchomością, która może być składnikiem masy spadkowej.

Prawidłowo zatem Sąd Okręgowy zaakceptował dopuszczenie skarżącego do udziału w sprawie.

Z uwagi na uznanie za częściowo uzasadnioną podstawy skargi kasacyjnej, zaskarżone postanowienie należało na podstawie art. 398<sup>15</sup> § 1 k.p.c. uchylić w całości i sprawę przekazać do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Piotrkowie T.

